

Naturvärden i Hedners park

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Sammanfattning.....	3
Resultat.....	3
Förslag till hänsyn vid restaurering	6

Förstasidan visar beståndet med gamla tallar, den norra granbersån med ca 150 åriga granar och nere till höger den rödlistade svampen tallticka.

Karträttigheterna till bakgrundskartan tillhör lantmäteriet.

Detta är en projektrapport skriven av Fennicus Natur. Företaget är en enskild firma som drivs av Mikael Hagström. Fennicus Natur genomför såväl bredare allmänkologiska inventeringar som mer specialiserade inventeringar av kryptogamer och fåglar. Företaget skriver också skötselplaner, genomför guidningar och håller enstaka föredrag.

Bakgrund

Rapporten är ett delresultat av projektet "Hedners park", ett Leader+ Sommenbygdsprojekt, som drivs av Asby kyrkliga samfällighet med Märtha Andersson som projektledare. Syftet med projektet är att genomföra restaureringar av parken och trädgården för att tillgängliggöra området för besökare samt att informera om parken och bidra till folkbildning och, tillsammans med andra projekt i trakten, bidra till att göra området attraktivt ur turismsynpunkt.

Denna rapport syftar till att precisera vilka biologiskt särskilt intressanta företeelser som idag finns i parken och på så sätt bereda möjlighet att ta hänsyn till dessa vid kommande restaurering.

Sammanfattning

Om Hedner och hans gärningar finns mycket att läsa i den fylliga sammanställningen "Förstudie Hedners park" av Karin Dahlin från 2007. Några detaljer om honom och hans gärningar behandlas därför inte här utan här berörs bara det som är mest intressant ur biologisk synpunkt.

Det som utgörs av Hedners park är idag ett litet skogsbestånd som domineras av granar där de flesta träd växt upp efter att parken övergavs efter Hedners bortgång 1873. I området finns också en del träd av främst glasbjörk, asp och tall som är äldre och kan antas planterats eller selektivt sparats för att ingå i parken. Flera av dessa är ihåliga eller, särskilt bland björkarna, döda eller döende. Mycket av de naturvärden som finns i området är knutet till dessa träd. I parken växer också den sällsynta arten skuggmossa.

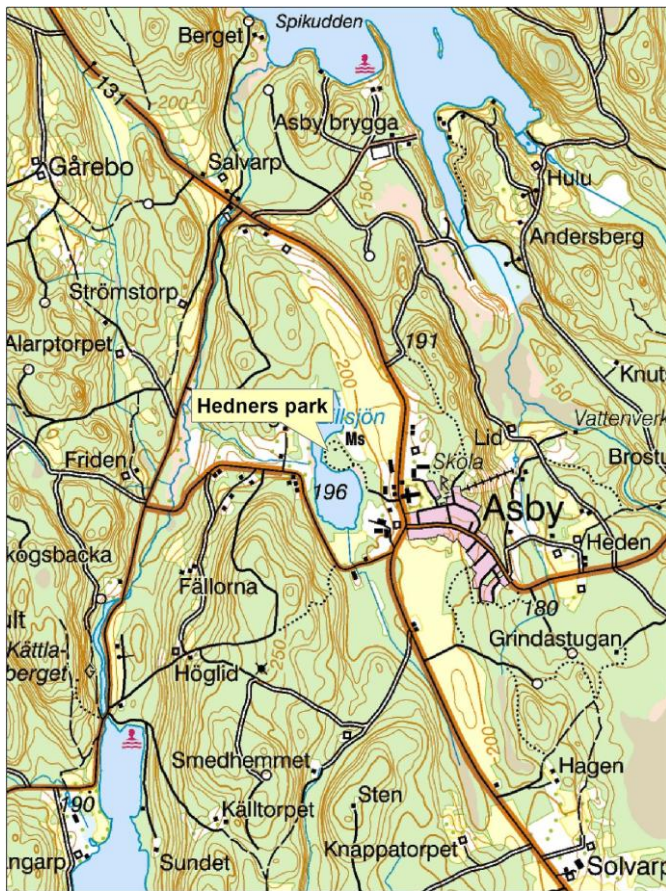
Resultat

Livsmiljöer och träd

Den gamla parken ligger belägen på en udde i den lilla sjön Lillsjön vid Asby i Ydre kommun. Området är idag skogklätt med ett grandominerat blandskogsbestånd. Förutom granar är här gott om glasbjörk, tall och asp. Här finns också enstaka klibbalar, almar, bokar, vårtbjörkar, lönnar, ekar och några hasselbuketter. Huvuddelen av de träd som finns i området har vuxit upp efter Anders Hedners bortgång 1873 men en hel del tallar och björkar förefaller äldre än så och det gäller också en handfull aspar. Sannolikt har han planterat eller selektivt sparat dessa träd med syftet att ingå i parken. Tveklöst gäller detta områdets äldsta granar som står i två planterade bersåer. Dessa träd borde vara ungefär 150 år. I samma ålder uppskattas de äldsta björkarna, asparna och tallarna vara. Eftersom inga ännu äldre träd finns i parken kan man anta att området tidigare, innan perioden som park, varit i stort sett trädlös äng eller betesmark.

Foto 1: En av områdets gamla glasbjörkar.

Karta2: Översiktskarta, parkens läge

Idag minskar många arter knutna till gammal skog och andra trädklädda miljöer (Gårdenfors, U (ed) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU, Uppsala). Huvuddelen av dessa arter lever på särskilt gamla träd, ihåliga träd och döda träd i dess olika nedbrytningsstadier. Man tillskriver därför just dessa företeelser särskilt stort naturvärde eftersom de är så viktiga för den biologiska mångfalden. Vad gäller Hedners park så finns alltså en hel del träd som börjar bli ordentligt gamla och hysa sådana värden. Det största antalet gamla levande träd utgörs av tallar, (42 st) följt av aspar (11 st). I området finns också ett ganska stort antal numer döda björkar som också kan antas stått här när parken sköttes av Hedner.

Karta 3: De gamla levande trädens ungefärliga läge i parken. **Grön triangel** är tall, **grön stjärna** björk, **röd stjärna** gran, **grön cirkel** med punkt är klubbalar och **lila cirklar** är värdefulla aspar.

Arter

Parkområdets hyser några naturvårdsintressanta arter bland mossor, lavar och svampar. Mest intressant är förekomsten av den rödlistade taltickan (se framsidan) som växer på ett par gamla tallar i parken, men här finns också flera s.k. signalarter. Bland dessa är skuggmossa den mest sällsynta och den växer på vandringsleden i områdets södra del. För information om de övriga signalarterna se tabell 1 nedan.

Området kan också antas hysa en tämligen rik insektsfauna. Framförallt är det de gamla döda och döende lövträden som är intressanta och kan tänkas hysa någon eller några rödlistade arter. Sannolikt skulle insektsfaunan vara ännu rikare om området glesades ut och solen tilläts lysa på fler döda och döende stammar. Dessa träd är också

viktiga för många fåglar, bland annat mesar och hackspettar.

Foto 2: Skuggmossa, en ovanlig signalart.

Rödlistade arter är arter som minskar, är särskilt känsliga för pågående markanvändning eller är så sällsynta att de löper risk att dö ut från landet enligt ArtDatabankens expertkommittéer (Gärdenfors, U (ed) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU, Uppsala). De rödlistade arterna delas in i olika kategorier utefter hur stor risken för att de ska dö ut från Sverige bedöms vara. Kategorin NT är den kategori som innebär den lägsta risken men ändå nästan hotade (Near Threatened), VU står för Vulnerable = sårbar, EN står för Endangered dvs starkt hotad, CR står för Critically Endangered akut hotad och sedan finns en kategori DD, Data Deficient, där arter som man saknar tillräcklig kunskap om, men som ändå tros omfattas av rödlistningens kriterier hamnar.

Signalarter kallas de arter som enligt skogsstyrelsen indikerar särskilt värdefulla områden för biologisk mångfald i skogen (Nitare, J (ed) 2005. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag 2000). Dessa redovisas bara i de gis-filer som levereras till kommunen separat.

Foto 3: Smalsvampklubba och blåmossa är signalarter som är relativt vanliga i Östergötland.

Tabell 1: Rödlistade arter och signalarter påträffade i parken. "S" står för signalart "NT" för rödlistad i kategorin "NT".

Namn	Art	Substrat	Kategori
Grå vårtlav	<i>Acrocordia gemmata</i>	Aspbark	S
Smal svampklubba	<i>Cordyceps ophioglossoides</i>	Mark (hjordtryfflar)	S
Sotlav	<i>Cyphelium inquinans</i>	Klibbal och björk	S
Skuggmossa	<i>Dicranodontium denudatum</i>	Mark (stig)	S
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella selegri</i>	Fuktig ved	S
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	Mark	S
Långflikmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	Fuktig ved	S
Asphättemossa	<i>Orthotrichum gymnostomum</i>	Aspbark	S
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	Tallar	NT, S

Förslag till hänsyn vid restaurering

Eftersom det finns ett antal gamla träd av olika trädslag i parken, och även en del mindre vanliga arter knutna till dessa, är det värdefullt att behålla de gamla träden. Det är även viktigt att de träd som redan dött får vara kvar i lägen där de inte stör framkomligheten för att bibehålla den troligen artrika insektsfaunan knuten till dessa. Vad gäller själva restaureringen rekommenderas att inrikta sig på ett låta unga träd av samma trädslag som det finns riktigt gamla träd idag, vara kvar och även gynnas genom att hugga bort en del ung gran. I praktiken handlar det alltså om tallar, aspar och björkar som bör gynnas särskilt även i det yngre trädskiktet. Vad gäller det dominerande skiktet av gran så måste man ta det varsamt eftersom risken är stor för stormfällningar om man öppnar upp för kraftigt. Förslagsvis inriktar man sig på att plocka bort yngre gran längs kanterna och runt tallar, aspar och björkar i ett första skede. Även barkborre-angripna stora granar kan plockas bort, främst av estetiska skäl. I ett andra skede, när de träd som lämnats och gynnats hunnit stabilisera sig, kan ytterligare ung gran huggas för att skapa ett allmänt ljusare och siktligare bestånd. Vill man gå

ytterligare ett steg mot att efterlikna parken under Hedners tid så behövs sannolikt betande djur för att förhindra kraftig uppväxt av sly och hyggesvegetation.